

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Директорат дошкільної та шкільної освіти

пр. Перемоги, 10 м. Київ, 01135, тел.(044)481-47-58, факс (044)481-32-87, e-mail: dps@mon.gov.ua

---

Від 31.10.2018 № 22-59

Херсонський обласний
благодійний фонд «Об'єднання»

Відповідно до запиту команди OpenSchool in Ua директором дошкільної та шкільної освіти підготовлено відповіді на найбільш поширені запитання щодо загальної середньої освіти, з якими батьківська спільнота звертається до Фонду «Об'єднання» та МОН.

Додаток на 10 арк. в 1 прим.

Генеральний директор

А. О. Осмоловський

Відповіді на найбільш поширені запитання

1. Що робити, якщо разом із заявою до 1го класу у школі (до зарахування у садок тощо) просять також здати благодійні кошти у розмірі X на певні потреби класу/школи/садочку?

Будь-які форми тиску на батьків щодо сплати будь-яких коштів є прямим порушенням положень Конституції та законів України, та є неприпустимими. Міністерство неодноразово наголошувало на необхідності обов'язкового дотримання положень Конституції та законів України в частині реалізації права дітей на безоплатне здобуття загальної середньої освіти.

Якщо ж це право порушується адміністрацією закладу, батькам слід звернутися до місцевого органу управління у сфері освіти.

Однак, батькам не заборонено надавати благодійну допомогу школі. У цьому випадку необхідно послуговуватись нормами Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», у якому визначено, що благодійна діяльність є добровільною, а благодійники можуть здійснювати благодійну діяльність спільно чи індивідуально на підставі добровільного вибору одного або кількох її видів (передача коштів, майна, надання послуг тощо).

2. Чи має право вчителька/адміністрація школи вимагати від батьків придбати підручники, робочі зошити тощо?

Конституцією України визначено, що держава забезпечує доступність і безоплатність повної загальної середньої освіти, що є обов'язковою.

Забезпечення підручниками та посібниками учнів та педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти здійснюється за кошти державного бюджету.

Здобуття дітьми повної загальної середньої освіти не може бути поставлене в залежність від придбання чи непридбання батьками за їх власні кошти додаткових робочих зошитів, хрестоматій, посібників чи будь-яких інших додаткових або допоміжних ресурсів.

Більш того, жоден нормативно-правовий акт в Україні не передбачає і не може передбачати можливість впровадження у державних чи комунальних закладах загальної середньої освіти освітньої програми за умови обов'язкового придбання за кошти батьків відповідних робочих зошитів, підручників чи інших матеріалів.

Отже, будь-які форми тиску на батьків щодо сплати ними будь-яких коштів чи їх примушування до придбання робочих зошитів, підручників, посібників, хрестоматій тощо для реалізації освітньої програми закладу освіти

та досягнення учнями результатів навчання, визначених державними стандартами загальної середньої освіти, є прямим порушенням законодавства та є неприпустимим.

https://www.youtube.com/watch?v=iLAXAfTJ_2A&fbclid=IwAR3FRQXhnX9PPfN0QEU8mJeQvCbEFzg6OpmpdUrVUORKLeZSc5HVet2Fzm8

3. Що робити, якщо не отримали всі необхідні підручники в школі?

У випадку, якщо необхідні підручники не отримано вчасно, учні можуть користуватись електронними версіями підручників, що у вільному доступі розміщені на сайті Міністерства освіти і науки України за посиланням: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pidruchniki/elektronni-pidruchniki>, а також в електронній бібліотеці сайту Державного наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» за посиланням: <https://lib.imzo.gov.ua/>.

4. Хто має піклуватися про пожежну безпеку у школі? Що робити, якщо в батьків просять придбати вогнегасник, інші матеріали протипожежної безпеки?

5. Хто має платити за охорону в школі? Батьки, адміністрація, міська влада тощо.

6. Хто має платити у школі за канцелярські товари, побутову хімію тощо? Батьки, адміністрація, міська влада...

7. Хто має платити у школі за Інтернет?

8. Що робити, якщо через відмову здавати благодійні кошти в школі, адміністрація закладу та батьківський комітет розпочав психологічний тиск на дитину та її батьків?

9. Хто має платити за придбання меблів, лампочок, карнизів, крейду та інше матеріально-технічне оснащення у КЛАСІ? Батьки, адміністрація, міська влада тощо.

10. Хто має платити за проведення ремонту у конкретному класі? У школі? Чи має права адміністрація/вчитель вимагати від батьків провести ремонт у класі?

Усі будівлі закладів та установ мають бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу, пожежними відрами, совковими лопатами, іншим пожежним інструментом відповідно до наказу МОН №974 від 15.08.2016 «Про затвердження Правил пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України». Відповідно до статті 26 Закону України «Про освіту» забезпечення безпечних і нешкідливих умов навчання, праці та виховання у навчальних закладах покладається на їх власника або уповноважений ним орган, а також на керівника закладу освіти.

Одним із основних завдань органів управління системою загальної середньої освіти є забезпечення соціального захисту, охорони життя, здоров'я та захисту прав педагогічних працівників, психологів, бібліотекарів, інших

спеціалістів, які беруть участь в освітньому процесі, учнів (вихованців), що визначено статтею 36 Закону України «Про загальну середню освіту».

Разом із цим, типовими штатними нормативами закладів загальної середньої освіти, затвердженими наказом МОН №1205 від 06.12.2010, передбачено штатну одиницю посади сторожа.

Законом України «Про освіту» чітко визначено, що саме засновник зобов'язаний забезпечити утримання та розвиток матеріально-технічної бази заснованого ним закладу освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов.

Проте якщо школа не отримує необхідного забезпечення засновником, батьки мають право надавати закладу благодійну допомогу. Законом це не заборонено. Однак, адміністрація школи не має права примушувати батьків оплачувати ремонт, охорону, будь-які інші товари чи послуги. Натомість школа зобов'язана оприлюднювати інформацію про публічні кошти, звітувати про їх використання, оприлюднювати інформацію про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством, що вимагає частина 3 статті 30 Закону України «Про освіту».

Якщо ж адміністрація школи примушує батьків здавати так звані благодійні внески, а через відмову вчиняє тиск, необхідно звернутись до місцевого органу управління у сфері освіти. Також батьки можуть письмово повідомити правоохоронні органи про факт порушення законодавства, зокрема щодо права на добровільність благодійних внесків та безоплатність освіти у державних та комунальних закладах.

<https://www.youtube.com/watch?v=cJdb2SONIKo&fbclid=IwAR2PH4HMGz2KppPVTpHxGxI68xKDYgop0S4UfgD6TdTdgYRNawXew9-hgI>

11. Що робити, якщо батьківський комітет вимагає здавати благодійні кошти на потреби класу/школи?

Рішення про надання закладу освіти благодійної допомоги може прийматися батьками одноосібно чи колегіально. При цьому, будь-які колегіальні рішення органу батьківського самоврядування школи або класу щодо сплати внесків не можуть порушувати добровільного волевиявлення і рішення окремих батьків щодо сплати чи несплати таких внесків і виконуються батьками виключно на добровільних засадах. Будь-які дії будь-кого з учасників освітнього процесу, спрямовані на примушування батьків до обов'язкової сплати таких внесків або на дискримінацію їх дітей (учнів), порушення прав, інтересів, приниження честі та гідності залежно від надання чи ненадання їх батьками відповідної благодійної допомоги, є протиправними.

12. Чи має дитина здійснювати вологе прибирання класу? Хто має це робити? І за чий рахунок? Батьки, адміністрація, міська влада тощо.

Вологе прибирання класу як складова гігієнічного виховання та самообслуговування може здійснюватися учнями після завершення

освітнього процесу. Це дозволено Державними санітарними правилами і нормами (ДСанПіН 55.2.008-01, що затверджено постановою Головного державного санітарного лікаря України №63 від 14.08.2001).

Однак, є обмеження і заборони, про які варто знати учням, батькам та педагогічним працівникам.

По-перше, учні першого класу не мають бути залучені до прибирання.

По-друге, одноразова тривалість роботи із самообслуговування не повинна перевищувати:

- для учнів 2-4 класів - 30 хвилин,
- 5-9 класів - 45 хвилин,
- 10-12 класів - 1,5 години.

Миття підлоги дозволяється школярам з 10 років при обов'язковому використанні швабри.

Проте, учні усіх класів не можуть допускатися до:

- роботи із значним фізичним навантаженням;
- роботи з електроприладами;
- миття вікон, очищення даху і проїжджих частин вулиць від снігу, льоду;
- очищення освітлювальної апаратури, вентобладнання та витяжних шаф;
- перенесення скла та виробів із нього;
- прибирання санвузлів, умивальних та кімнат гігієни, медичних та допоміжних приміщень, сходів, рекреаційних приміщень, майстерень, спортивних приміщень, актового залу, харчоблоку, роздаткової, буфету, обіднього залу;
- прання постільної білизни; винесення та вивезення відходів; догляд за дорослими і хворими тваринами, птахами;
- догляду за дітьми, хворими на інфекційні хвороби;
- роботи з хімічними речовинами (крім уроків хімії);
- роботи у котельнях;
- проведення нічних чергувань.

Учні 2-4 класів можуть брати участь у прибиранні території школи, доглядати за квітами, учні 5-12 класів - у генеральному та щодобовому поточному прибиранні ділянки (підмітати, очищувати від снігу, саджати дерева).

Водночас типовими штатними нормативами закладів загальної середньої освіти, затвердженими наказом МОН від 06.12.2010 №1205 передбачено посаду прибиральника службових приміщень відповідно до площі, що прибирається.

Відповідно, на підставі цього кожна школа має власний штатний розпис, затверджений керівником закладу. Державним бюджетом фінансується заробітна плата педагогічних працівників, фінансування заробітної плати усіх інших працівників закладу загальної середньої освіти відбувається за рахунок місцевого бюджету.

13. Хто має платити за групи подовженого дня?

Групи подовженого дня функціонують у закладі загальної середньої освіти відповідно до рішення засновника закладу. Фінансування груп подовженого дня здійснюється за кошти засновника закладу освіти та за інші кошти, не заборонені законодавством. Тобто, саме на засновника покладено здійснення організації роботи групи подовженого дня: наявність необхідної матеріально-технічної бази; забезпечення умов для організації харчування та денного відпочинку (сну) учнів; організації дозвілля учнів тощо. Натомість оплата праці педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, у тому числі і вихователів групи подовженого дня, здійснюється за рахунок освітньої субвенції відповідно до Бюджетного кодексу України та постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 6 «Деякі питання надання освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам».

Листом МОН від 30.08.3018 31/11-9224 до керівників закладів загальної середньої освіти та керівників органів управління у сфері освіти обласних адміністрацій наголошено, що питання забезпечення належних умов функціонування ГПД у закладах загальної середньої освіти має бути під особливим контролем.

14. Чи є заборона входу батькам на територію школи під час навчального процесу?

Оскільки керівник закладу освіти відповідно до статті 26 Закону України «Про освіту» здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню та іншу діяльність закладу освіти, безпеку здобувачів освіти, що перебувають у закладі, питання заборони або дозволу присутності батьків під час освітнього процесу у школі має бути регламентовано правилами внутрішнього розпорядку школи з урахуванням того, що батьки є учасниками освітнього процесу відповідно до статті 52 Закону України «Про освіту».

15. Чи зобов'язані батьки купувати шкільну форму? Чи можна ходити у школу не в спеціальній формі?

Батьки не зобов'язані купувати шкільну форму, учні можуть відвідувати школу і не у спеціальній формі.

https://www.youtube.com/watch?v=UIC1OmfYkC&fbclid=IwAR2u0ZJ_CiW25Sgkn0-RQwF-IMuKqv6IMiv1AQ59Zw4FCSY28gob3VksON8

16. Як правильно: здавати благодійні кошти у школі, а потім отримувати звіт за їх використання, чи спочатку отримати перелік потреб закладу, і тільки після цього вирішувати чи здавати благодійні кошти?

Щороку заклад загальної середньої освіти формує та подає засновнику бюджетні запити, на основі яких засновник затверджує кошторис школи.

Проте коли місцевий бюджет не може у повному обсязі забезпечити заклад освіти всім необхідним, школа може звернутись за допомогою до благодійників, якими, зокрема, можуть стати батьки учнів, оприлюднивши інформацію про перелік потреб та їхню вартість на сайті школи (місцевого органу управління у сфері освіти) або на інформаційному стенді безпосередньо в закладі.

Важливо, що потенційні благодійники для прийняття рішення можуть звернутись до засновника закладу із офіційним запитом, щоб пересвідчитися у наявності або відсутності коштів державної субвенції або місцевого бюджету для фінансування окремої потреби.

Благодійні внески готівкою не можуть прийматися педагогічними працівниками школи. Переказ благодійних внесків можна здійснити на спеціальний розрахунковий рахунок закладу, що розміщений на інформаційному стенді або на сайті закладу, через каси банку, інтернет-банкінг, платіжні системи тощо.

17. Що робити, якщо адміністрація школи відмовляє у наданні переліку потреб закладу, мотивуючи це інформацією з обмеженим доступом? І чи це дійсно так?

18. Що робити, якщо директор школи не відповідає/ігнорує на запит про доступ до публічної інформації?

Відповідно до частини 3 статті 30 Закону України «Про освіту» заклади загальної середньої освіти, що отримують публічні кошти, та їх засновники зобов'язані оприлюднювати на своїх веб-сайтах кошторис і фінансовий звіт про надходження та використання всіх отриманих коштів, інформацію про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством.

Законом України «Про доступ до публічної інформації» встановлено, обмеження доступу до інформації здійснюється за сукупності таких вимог:

- виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;
- розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;
- шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні.

Законом встановлено, що не може бути обмежено доступ до інформації про розпорядження бюджетними коштами, володіння, користування чи розпорядження державним, комунальним майном, у тому числі до копій

відповідних документів, умови отримання цих коштів чи майна, прізвища, імена, по батькові фізичних осіб та найменування юридичних осіб, які отримали ці кошти або майно.

Відповідно, якщо адміністрація школи ігнорує або відмовляє у наданні такої інформації, батькам необхідно звернутись до місцевого органу управління у сфері освіти.

19. Чи мають право батьки, які придбали обладнання/меблі у клас, після переходу у старшу групу, забрати це обладнання/меблі з собою? Чи все придбане має залишитися в класі новим дітям?

Відповідь на це питання залежить від кожного окремого випадку благодійної допомоги та порядку її надання. Товари як благодійна допомога можуть надаватися, зокрема у тимчасове користування, набувачу, але це має бути обумовлено відповідними договорами.

20. Чи може дитина на перервах та/або уроках користуватися мобільними телефонами, планшетами? Чи мають право вчителі забирати в дитини телефони, планшети тощо.

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 7 серпня 2014 року №910 скасовано заборону використання мобільних телефонів учасниками освітнього процесу під час освітнього процесу.

Проте використання гаджетів під час уроків не має відволікати учнів від навчання, а навпаки – сприяти йому. Тому, заклад освіти може самостійно регламентувати використання мобільних телефонів та інших пристроїв під час освітнього процесу – розробити правила, доповнити ними внутрішній розпорядок.

<https://www.youtube.com/watch?v=eBD7YcK6qKE&fbclid=IwAR1EHURxgxyY-1toPPOZ35gemMuleNkCRJc4DO2eWRkYwgZoVYXKratFrhQ>

21. Що робити, якщо заяву на перший клас подали пізно, і директор каже, що місць більше немає, які подальші дії батьків?

Цьогоріч зарахування до першого класу відбувається за новими правилами (відповідний Порядок затверджено наказом МОН від 16 квітня 2018 року та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15 травня 2018 за №564/32016). Згідно з Порядком документи для зарахування до першого класу подавалися до **31 травня**.

До 1 червня заклади освіти зараховували дітей, що мають право на першочергове зарахування, а також всіх охочих, якщо кількість заяв не перевищувала кількості місць.

Проте в разі перевищення кількості поданих заяв порівняно з кількістю місць у першому (перших) класі (класах), зарахування на вільні місця відбувається до 15 червня за результатами жеребкування, вимоги до якого визначені у Порядку.

Що робити, якщо станом на 15 червня дитину не зараховано до жодного закладу загальної середньої освіти?

Таке може статися, якщо:

- необхідні документи до закладу освіти не було подано вчасно (до 31 травня);
- пакет документів взагалі не було подано до школи, в якій місце дитині було гарантоване;
- документи було подано вчасно, але вони не підтверджують права на першочергове зарахування;
- змінилося місце проживання, а відтак, і заклад, що обслуговує територію проживання;
- за інших обставин.

Порядком передбачено, що в період з 1 червня по 15 червня заяви про зарахування до першого класу заклади загальної середньої освіти не приймають.

Однак, **після 15 червня** батьки або законні представники дитини можуть подавати документи, необхідні для зарахування до першого класу, у ті **заклади освіти, в яких залишилися вільні місця**.

При подачі документів для зарахування до першого класу після 15 червня необхідно доповнити їх **довідкою** закладу освіти, що обслуговує територією проживання, про те, що дитину не зараховано до цього закладу. Таку довідку школа має видати впродовж одного робочого дня з дати звернення.

Як дізнатись, в якій школі є вільні місця?

Згідно з Порядком інформацію про кількість вільних місць всі заклади загальної середньої освіти зобов'язані оприлюднювати. Знайти її можна на:

- шкільному інформаційному стенді;
- офіційному веб-сайті школи;

веб-сайті місцевого органу управління у сфері освіти (за відсутності власного веб-сайту у закладу загальної середньої освіти).

22. Обов'язкове відвідування учнями у навчальний час театрів за рахунок батьків – чи це законно, і чи таке відвідування є обов'язковим?

Конституцією України та законами України визначено, що держава забезпечує доступність і безоплатність повної загальної середньої освіти, що є обов'язковою. Тому заклад загальної середньої освіти не має права зобов'язувати учнів відвідувати платні заходи, особливо під час освітнього процесу.

23. Чи можна відмовитись від вивчення другої іноземної мови, а звільнені часи використати для вивчення інших предметів?

Кожен заклад загальної середньої освіти має освітню програму, схвалену педагогічною радою та затверджену керівником. Її може бути затверджено на основі Типової, розробленої Міністерством. Типова програма має інваріантну (тобто обов'язкову для всіх шкіл) та варіативну (за бажанням школи) складові.

Відповідно, варіативна складова визначається безпосередньо закладом освіти. Проте батьківська спільнота має право надавати пропозиції щодо варіативної складової, таким чином впливати на рішення закладу.

Відповідно до освітньої програми заклад складає навчальний план, що конкретизує організацію освітнього процесу. Виконання навчального плану є обов'язковим для кожного здобувача загальної середньої освіти.

24. Що робити батькам якщо в класі проти дитини вчиняється булінг?

«Як молодші школярі, так і старшокласники мають неодмінно звертатися за допомогою до дорослих – учителів і батьків. Допомога дорослих дуже потрібна особливо якщо дії кривдників можуть завдати серйозної шкоди фізичному та психічному здоров'ю», - зазначено у Методичних рекомендаціях щодо запобігання та протидії насильству, розроблених та поширених Міністерством освіти і науки України у листі від 18.05.2018 р. №1/11-5480. Однак, вирішальна роль боротьбі з булінгом належить педагогічним працівникам. Проте впоратися з цією проблемою вони зможуть тільки за підтримки керівництва школи, батьків, представників місцевих органів влади та громадських організацій.

Разом із цим, було розроблено та прийнято Верховною Радою України у першому читанні законопроект № 8584 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу», яким пропонується визнати булінг адміністративним правопорушенням, зокрема, визначити такі права батьків:

- подавати заяву керівництву закладу освіти або його засновнику про випадки булінгу по відношенню до дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу,
- вимагати повного та неупередженого розслідування випадків булінгу по відношенню до дитини, або будь-якого іншого учасника освітнього процесу;
- брати участь у розробці плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу в закладі освіти та отримувати інформацію про стан його реалізації.

25. Які документи (медичну довідку тощо) та інформацію мають подавати батьки при зарахуванні дитини у 1й клас або садочок? (не більше не менше).

Зарахування до 1 класу закладу загальної середньої освіти відбувається на підставі заяви про зарахування одного з батьків дитини, а також копії свідоцтва про народження дитини, оригінала або копії медичної довідки за формою №086-1/о, оригінала або копії відповідного документа про освіту (за наявності).

Проте цей перелік у разі наявності та за бажанням одного з батьків може бути доповнено документом, що підтверджує право на першочергове зарахування. Міністерством освіти і науки України надано рекомендований перелік таких документів у листі-роз'ясненні від 08.05.2018 №1/9-292, що можна знайти на офіційному веб-сайті МОН.

Зарахування до закладу дошкільної освіти загального розвитку відбувається на підставі заяви батьків, свідоцтва про народження, медичної

довідки про стан здоров'я дитини з висновком лікаря, що дитина може відвідувати заклад дошкільної освіти, а також довідки дільничного лікаря про епідеміологічне оточення. Однак, цей перелік може бути доповнено іншими документами для дітей з особливими освітніми потребами відповідно до типу дитячого садочка або окремої групи.

Детальніше ознайомитись із переліком документів та алгоритмом дій можна на офіційному веб-сайті МОН за посиланням: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/zapis-do-dityachogo-sadochka> .

Разом із цим, Міністерством розробляється Порядок зарахування, відрахування та переведення вихованців до державних та комунальних закладів освіти для здобуття дошкільної освіти, громадське обговорення якого тривало до 24 жовтня 2018. Наразі всі отримані пропозиції та зауваження опрацьовуються Міністерством.